

Maciej Polewiak

Ogólnopolska sesja naukowa w Wieluniu

Rocznik Wieluński 2, 236-238

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maciej Polewiak

OGÓLNOPOLSKA SESJA NAUKOWA W WIELUNIU.

W dniu 23 października 2001 r. w sali konferencyjnej Rady Miejskiej i Rady Powiatu Wieluńskiego w Wieluniu odbyła się zorganizowana przez Wieluńskie Towarzystwo Naukowe (WTN), Instytut Pamięci Narodowej (IPN) i Częstochowskie Towarzystwo Naukowe (CTN), ogólnopolska sesja naukowa w 60. rocznicę aresztowań polskich księży w tzw. Kraju Warty i ich deportacji do obozu koncentracyjnego w Dachau. Temat obrad *Martyrologia duchowieństwa katolickiego na okupowanych ziemiach polskich 1939-1945* przyciągnął szerokie grono naukowców, księży, miejscowych historyków związanych z Wieluńskim Towarzystwem Naukowym, wielu zaproszonych gości oraz władze Wielunia i powiatu wieluńskiego.

Otwarcia sesji dokonał prezes Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego, prof. dr hab. Tadeusz Olejnik, który w kilku słowach przybliżył zebrany cel i zakres obrad, podkreślając jednocześnie znaczenie tej sesji dla upamiętnienia martyrologii duchowieństwa. W imieniu miejscowych władz uczestników konferencji przywitał Starosta Wieluński, Mieczysław Luczak. Po oficjalnych wystąpieniach prowadzenie części naukowej objął dr Zdzisław Spychała – wiceprezes WTN. Merytorycznego wprowadzenia w tematykę obrad dokonał prezes Instytutu Pamięci Narodowej, prof. dr hab. Leon Kieres, który w swoim wystąpieniu podkreślił szczególną rolę IPN-u we wspieraniu inicjatyw skierowanych na badanie i udostępnianie

ogółowi społeczeństwa naszej historii ojczystej. Następnie ks. prof. dr hab. Jan Związek (Częstochowa) wygłosił referat „Aresztowania i męczeństwo kapłanów ziemi wieluńskiej w latach okupacji hitlerowskiej”, w którym nie skoncentrował się głównie na aresztowaniach duchowieństwa katolickiego w kontekście regionalnym, lecz rozszerzył to zagadnienie o przykłady z życia i męczeństwa kapłanów w KL Dachau. Zainteresowanie wzbudziły zwłaszcza informacje o losach poszczególnych księży, nazwiska te, przypomniały zebranych o losach ich bliskich, podobnie cierpiących i ginących. W dalszej kolejności dr Hans Jurgen Karp (Instytut Herdera w Marburgu) w referacie „Stanowisko Stolicy Apostolskiej oraz episkopatu Niemiec wobec prześladowań duchowieństwa przez Niemcy hitlerowskie” przybliżył działania podejmowane przez Kościół Katolicki w sprawie obrony księży przed prześladowaniami. W swoich rozważaniach oparł się głównie na pracy nuncjusza apostolskiego w Berlinie oraz inicjatywach podejmowanych przez episkopat niemiecki. Idea niemieckiego „kościola wędrującego” oraz kwestia rewizjonizmu duchowieństwa niemieckiego wobec powrotu do polskich parafii utraconych po pierwszej wojnie światowej, zasługiwała w referacie na szczególną uwagę. Wystąpienie dr Karpa było interesujące tym bardziej, że autor korzystał z materiałów archiwalnych nuncjatury apostolskiej w Berlinie i stenografów posiedzeń Konferencji Episkopatu w Fuldzie, a więc z dokumentów, które nie są w Polsce szerzej znane.

Wygłoszenie kolejnego referatu poprzedziło odczytanie przez prowadzącego sesję, dr. Zdzisława Spychałę, listu nadesłanego przez dyrektora Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - IPN prof. dr. hab. Witolda Kuleszy, który podkreślał rolę i znaczenie badania zbrodni i ich ścigania oraz wskazywał na ogrom prac, jakie czekają historyków przy odkrywaniu naszej przeszłości. Następnie mgr Antoni Galiński (Warszawa) wygłosił moim zdaniem najciekawszy referat tej sesji nt. „Zbrodnie na duchowieństwie polskim w latach II wojny światowej w świetle materiałów Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytut Pamięci Narodowej”. Zaprezentował w nim tematykę badań i śledztw podejmowanych przez Komisję w sprawach związanych z martyrologią duchowieństwa, uświadomił zebranych obszerność materiału archiwalnego znajdującego się w Archiwum IPN-u [143 tys. jednostek archiwalnych] dotyczącego losów duchowieństwa katolickiego; ponadto zwrócił uwagę słuchaczy na mające ogromną wartość poznawczą zespoły akt MSW Rządu Londyńskiego i Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej (związane głównie z problematyką eksperymentów medycznych dokonywanych na księżach), które nie są jeszcze zbadane. Podkreślił wreszcie, jaką ogromną kopalnią wiedzy są archiwalia zgromadzone w IPN-ie i jakiego znaczenia nabierają prace badawcze z nimi związane, przez co zachęcił licznie zgromadzonych młodych historyków do zajmowania się tą tematyką badawczą. Prelekcja ta zakończyła pierwszą, przedpołudniową część sesji, po której nastąpiła. W kulisach szeroko dyskutowano nad omawianą do tej pory problematyką.

Drugą część obrad miał rozpocząć referat prof. dr. hab. Andrzeja Zakrzewskiego (Częstochowa) nt. „Sytuacja duchowieństwa diecezji częstochowskiej w Generalnej Guberni i Prowincji Górnośląskiej”, ale ze względu na nieobecność prelegenta i nie nadesłania przez niego referatu, uczestnicy obrad nie zostali zapoznani z tą niewątpliwie ciekawą tematyką. W dalszej części sesji prof. dr. hab. Tadeusz Olejnik (Wieluń) wygłosił referat „Martyrologia duchowieństwa katolickiego w latach okupacji hitlerowskiej jako element fizycznej likwidacji kierowniczych warstw polskiego społeczeństwa na ziemi wieluńskiej”. Ciekawostką z tego wystąpienia były zgromadzone i zaprezentowane przez profesora kserokopie dokumentów Międzynarodowego Biura Poszukiwań Czerwonego Krzyża, których analiza stanowi nową drogę w badaniach nad losem osób zaginionych podczas drugiej wojny światowej. Następnie dr Konstantinos Tsirigotis (Wieluń) wygłosił komunikat z badań nt. „Psychopatologia eksterminacji”. Rozważania swoje autor oparł na badaniach psychologicznych przeprowadzonych na zbrodniarzach wojennych po drugiej wojnie światowej. Zwrócił również uwagę na eksperymenty podejmowane zwłaszcza przez psychologów amerykańskich, a związane z badaniami zachowań ludzi w ekstremalnych warunkach. W końcówce swojego wystąpienia podkreślał znaczenie wiary w Boga, która w czasie wojny w znacznej części miała wpływ na postawę duchowieństwa więzionego w obozach koncentracyjnych. Obrady sesji zakończyła dyskusja, w której czynny udział brali przedstawiciele obecnego podczas obrad duchowieństwa. Wykazała ona jak bardzo zabrakło wystąpienia prof. A. Zakrzewskiego, ponieważ kilka pytań związanych było z losami księży w Generalnej Guberni.

Podsumowanie obrad przez prof. dr. hab. T. Olejnika zakończyło – przygotowaną przez Wieluńskie Towarzystwo Naukowe przy współudziale Instytut Pamięci Narodowej, Częstochowskiego Towarzystwa Naukowego i Starostwa Powiatowego w Wieluniu – sesję. Jej obrady ściągnęły do Wielunia wiele znakomitych osób oraz grono wybitnych historyków, a tym samym pozwoliły mieszkańcom Wielunia lepiej poznać nie tylko historię własnego regionu, ale też spojrzeć na okrucieństwo II wojny światowej w szerszym aspekcie.